

TA'LIM JARAYONIDA QADRIYATLARGA ASOSLANGAN MULOQOTNING MUHIM JIHATLARI

Nukus davlat pedagogika instituti
tayanch doktoranti Ibodullayeva Inobat

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim jarayonida qadriyatlarga asoslangan muloqotning ahamiyati, o'quvchilar muloqotida qadriyatlarning o'rnini, o'quvchilarning asosiy ko'nikmalari tarkibiga kiruvchi kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirish va baholash orqali ta'lim jarayonini yanada samarali qilish mumkin ekanligi haqida fikrlar keltirilgan.

Аннотация: В данной статье представлены идеи о значении диалога, основанного на ценностях, в образовательном процессе, о роли ценностей в общении учащихся, а также о том, что можно повысить эффективность учебного процесса путем формирования и оценки коммуникативных навыков, входящих в состав основных компетенций учащихся.

Annotation: This article presents ideas about the importance of value-based communication in the educational process, the role of values in students' interactions, and the idea that the learning process can be made more effective through the development and assessment of communicative skills that are part of students' core competencies

Kalit so'zlar: qadriyat, konstruktiv muloqot, interaktiv metod, individual o'quv jarayoni, onlayn platformalar, interaktiv darslar.

Ключевые слова: ценность, конструктивный диалог, интерактивный метод, индивидуальный учебный процесс, онлайн-платформы, интерактивные уроки.

Keywords: value, constructive communication, interactive method, individualized learning process, online platforms, interactive lessons.

"Pedagogik qadriyatlarga asoslangan faoliyat ta'lim tizimida o'zaro hurmat, e'tibor, konstruktiv muloqot va ijodiy fikrlash kabi qadriyatlarga ustuvorlik berish va ularni o'quv jarayonining barcha bosqichlariga singdirish kerak." [1;141-b] Bu o'qituvchilarning o'quvchilar bilan muloqot uslublarini, darslarning mazmunini va baholash tizimini o'zgartirishni o'z ichiga oladi. O'zaro hurmatni shakllantirish orqali o'quvchilar o'z fikrlarini erkin ifoda etish imkoniyatiga ega bo'lishadi, bu esa ularning o'zini o'zi anglashlariga va boshqalar bilan munosabatlarini yaxshilashga yordam beradi. E'tibor esa o'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasidagi ishonchni mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi; bu ishonch, o'z navbatida, samarali ta'lim jarayonini ta'minlaydi.

Konstruktiv muloqot esa o'quvchilarning fikrlash qobiliyatlarini shakllantiradi, ularga turli nuqtayi nazarlarni tushunishga va baholashga yordam beradi. Bunday

muloqot shakllari ta'lim jarayonida hamkorlikni kuchaytiradi va o'quvchilarni faol ishtirok etishga undaydi.

O'qituvchilar darslarning mazmunini yangilab, interaktiv metodlardan foydalanish orqali o'quvchilarning qiziqishini oshirishlari lozim. Baholash tizimida esa o'quvchilarning individual yutuqlarini hisobga olish va ularni rag'batlantirish muhimdir. Bularning barchasi ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilishga xizmat qiladi. Pedagogik qadriyatlarga asoslangan faoliyat ta'lim sifatini oshirish bilan birga, o'quvchilarni muvaffaqiyatli shaxs sifatida shakllantirishda muhim rol o'ynaydi va bu jarayon ta'lim tizimining barcha bosqichlarida o'zaro hurmat va e'tibor kabi qadriyatlarni singdirish orqali amalga oshirilishi, o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

"Individual o'quv jarayonini ta'minlash har bir o'quvchining individual xususiyatlari, qobiliyatlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda, ularning muloqot ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan individual o'quv rejalari va dasturlarini ishlab chiqish kerak." [2;275-b] Bu o'quvchilarning o'ziga xos kuchli va kuchsiz tomonlarini aniqlash va ularning o'sishini qo'llab-quvvatlashni ta'minlaydi. "Individual o'quv jarayonini ta'minlash zamonaviy ta'lim tizimining ajralmas qismidir va bu jarayon o'quvchilarning o'ziga xos xususiyatlarini, qobiliyatlarini va ehtiyojlarini chuqur tahlil qilishni talab etadi. Har bir o'quvchining o'ziga xos kuchli va kuchsiz tomonlari mavjud bo'lib, ularni aniqlash va hisobga olish orqali ta'lim jarayonini yanada samarali qilish mumkin. Individual o'quv rejalari va dasturlarini ishlab chiqish, o'quvchilarning muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega, chunki bu ko'nikmalar nafaqat akademik muvaffaqiyat uchun, balki ijtimoiy hayotda ham zarurdir." [3;400-b] O'quvchilarning shaxsiy ehtiyojlarini hisobga olish, ularning o'zini o'zi anglashiga va o'z qobiliyatlarini shakllantirishga yordam beradi. Bu jarayonda pedagoglar, psixologlar va boshqa mutaxassislar hamkorlikda ishlashlari muhimdir, chunki har bir ta'lim oluvchining o'ziga xos xususiyatlarini chuqur tushunish va ularga mos ravishda pedagogik yondashuvlarni ishlab chiqish ta'lim samaradorligini oshiradi. Bunday individual yondashuv, o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish va ularning o'z qobiliyatlarini to'liq ochishga imkon yaratadi. "Shuningdek, bu jarayon o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi, chunki ular o'z fikrlarini ifoda etish, boshqalar bilan muloqot qilish va jamoada ishlash ko'nikmalarini o'zlashtiradilar. O'qituvchilar individual dasturlarni ishlab chiqishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llashlari kerak, masalan, onlayn platformalar, interaktiv darslar va shaxsiylashtirilgan materiallar orqali o'quvchilarning ehtiyojlariga mos keladigan ta'lim muhitini yaratish mumkin." [4;516-b] Bunday yondashuvlar nafaqat o'quvchilarning bilim darajasini oshiradi, balki ularning ijodiy fikrlash qobiliyatlarini ham shakllantiradi. Individual o'quv jarayoni nafaqat ta'lim sifatini oshirishga, balki o'quvchilarning shaxsiy shakllanishini qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi. Bu jarayon har bir o'quvchining o'ziga xosligini hurmat qilish va ularning potensialini to'liq

ochishga yordam berish orqali ta'lim tizimining maqsadlariga erishishga xizmat qiladi.

Individual o'quv jarayonini ta'minlash, ta'lim tizimida yangiliklar kiritish va o'qituvchilar bilan o'quvchilar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish orqali amalga oshirilishi zarur.

O'quvchilarni qo'llab-quvvatlash, o'quvchilarga muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda yordam beradigan turli xil qo'llab-quvvatlash tizimlarini yaratish zarur. Bu psixologik maslahat, kouchlik faoliyati, qo'shimcha mashg'ulotlar va o'quvchilar o'rtasidagi o'zaro yordamni o'z ichiga olishi mumkin. O'quvchilarni qo'llab-quvvatlash tizimlari ta'lim jarayonida muhim ahamiyatga ega bo'lib, ularning muloqot ko'nikmalarini shakllantirishga yordam berish uchun zaruriy asoslarni taqdim etadi. Muloqot ko'nikmalari o'quvchilarning nafaqat akademik muvaffaqiyatlari, balki ijtimoiy hayotda ham muvaffaqiyatli bo'lishlari uchun zarurdir. Shu maqsadda, psixologik maslahatlar taqdim etish, o'quvchilarning hissiy va ruhiy holatini yaxshilashga yordam beradi. Bu jarayonda malakali psixologlar o'quvchilarga stressni boshqarish, o'zini o'zi anglash va ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirishda yordam berishi mumkin. Kouchlik faoliyati esa o'quvchilarga o'zaro yordam ko'rsatish imkonini beradi, bu esa bilim almashinuvi va tajriba orttirishga xizmat qiladi.

Qo'shimcha mashg'ulotlar esa o'quvchilarga o'z qobiliyatlarini yanada shakllantirish imkonini beradi, bu mashg'ulotlarda muloqot ko'nikmalarini mustahkamlovchi faoliyatlar, rolli o'yinlar va guruhli muhokamalar kiritilishi mumkin. Bunday faoliyatlar o'quvchilarga o'z fikrlarini ifoda etish, boshqalar bilan samarali muloqot qilish va turli fikrlarni qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. O'quvchilar o'rtasidagi o'zaro yordam va hamkorlikni rag'batlantirish orqali ta'lim muhitini yanada ijobiy va qo'llab-quvvatlovchi qilish mumkin. Bularning barchasi ta'lim jarayonida o'quvchilarning muloqot ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi va ularning shaxsiy shakllanishiga katta hissa qo'shadi. O'qituvchilar va ta'lim muassasalari bunday qo'llab-quvvatlash tizimlarini joriy etish orqali o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshirishlari, ularning ijtimoiy ko'nikmalarini shakllantirishlari va natijada umumiy ta'lim sifatini yaxshilashlari mumkin. O'quvchilarni qo'llab-quvvatlash tizimlari nafaqat ta'lim jarayonida muvaffaqiyatga erishishga, balki ularning shaxsiy va ijtimoiy hayotida ham barqaror shakllanishlariga xizmat qiladi.

O'quvchilarning muloqot ko'nikmalarini shakllantirishga bo'lgan motivatsiyasini oshirish uchun qiziqarli va samarali o'quv usullaridan, o'yinlardan, loyihalardan va boshqa interaktiv faoliyatlardan foydalanish kerak. O'quvchilar muvaffaqiyatlarini rag'batlantirish va yutuqlarini taqdirlash muhim ahamiyatga ega. O'quvchilarning muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda motivatsiyani oshirish juda muhimdir, chunki yuqori motivatsiya o'quv jarayonida faol ishtirok etishga, o'z fikrlarini erkin ifoda etishga va o'zaro muloqotni shakllantirishga yordam beradi. Qiziqarli va samarali

o'quv usullaridan foydalanish, masalan, interaktiv o'yinlar, guruh loyihalari va rolli o'yinlar, o'quvchilarning diqqatini jalb qilish va ularning qiziqishini oshirishda katta rol o'ynaydi. Bunday faoliyatlar nafaqat bilimlarni mustahkamlash, balki muloqot ko'nikmalarini shakllantirish uchun ham juda foydali hisoblanadi. O'quvchilar o'zaro hamkorlikda ishlash jarayonida bir-birlaridan o'rganadilar, fikr almashadilar va muammolarni hal qilishda jamoaviy yondashuvni qo'llaydilar. Shuningdek, muvaffaqiyatlarni rag'batlantirish va yutuqlarni taqdirlash jarayoni o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va ularni yanada ko'proq harakat qilishga undaydi. Bu jarayonda o'qituvchilar o'zlarining ijobiy fikrlari va qo'llab-quvvatlashlari bilan o'quvchilarga motivatsiya berishlari kerak. O'quvchilarning har bir kichik yutug'ini e'tirof etish, ularning mehnatini qadrlash va ularga yangi maqsadlar qo'yish orqali motivatsiyani oshirish mumkin. Bularning barchasi ta'lim jarayonida muloqot ko'nikmalarining shakllanishini tezlashtiradi va o'quvchilarning shaxsiy va akademik muvaffaqiyatlariga katta hissa qo'shadi. O'quvchilarni qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish orqali ularning muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda innovatsion yondashuvlar va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish ham muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Зиёдова Т.У. Она тили таълим жараёнида ўқувчиларнинг сўз бойлигини ошириш: Пед. фан. ном. ... дисс. – Тошкент, 1995. – 141 б.
2. Tohirova Gulhayo Yunus qizi. Oliy ta'lim pedagogikasini modernizatsiyalashning aksiologik asoslari. Образование и инновационные исследования (2024 год № 2) b-275
3. Ўлттық мүдде, Ар-ұят, Талап. Методические рекомендации по формированию национальных ценностей в обучении предметам общественно-гуманитарного направления. – Астана: НАО им. И. Алтынсарина, 2024. – 400 с.
4. Абдулвахабова Б.А, Магомедова П.К. Проблемы современного педагогического образования. – сборник научных трудов: – ялта: рию Гпа, 2024. – вып. 85. – ч. 4. – 516 с